

DECLARAȚIE COMUNĂ ASUPRA REFORMEI JUSTIȚIEI

Asociația Judecătorilor din Moldova și Asociația Judecătorilor "Vocea Justiției", prin prezenta declarație comună, își exprimă îngrijorarea cu privire la conceptul reformei judiciare propus de Guvern, în partea ce se referă la evaluarea externă extraordinară a judecătorilor, așa-numitul "vetting" al judecătorilor. Asociațiile de judecători își exprimă, în primul rând, îngrijorarea cu privire la politizarea excesivă a acestui concept de reformă și proiectele de lege propuse spre adoptare, în regim de urgență.

La moment în Republica Moldova, în Parlament există o majoritate parlamentară (63 de deputați) a unui singur partid. Este vorba despre același partid care a format și Guvernul și din același partid de guvernare este și Președintele Republicii Moldova. Respectiv, în asemenea condiții, devine greu de respectat recomandarea Comisiei de la Veneția, care accentuează că pentru o evaluare externă extraordinară a judecătorilor naționali, este nevoie de un consens larg în societate pe acest subiect. Consens larg - însemnând includerea în procesul consultărilor a actorilor implicați: în primul rând judecătorii și procurorii vizați, opoziția parlamentară și extraparlamentară, dar și societatea civilă care exprimă inclusiv opinii critice cu privire la acest concept. Acest lucru nu este respectat de către puterea politică, deoarece majoritatea parlamentară deținută îi conferă posibilitatea de a adopta legi fără dezbateri publice autentice la acest subiect. Astfel, această evaluare extraordinară a judecătorilor și procurorilor, pare să fie mai degrabă o promisiune electorală, lipsită de argumente juridice, dar și de perspective de îmbunătățire reală a stării lucrurilor în sistemul justiției.

Adunarea Generală a Judecătorilor, care trebuia să aibă loc pe 3 decembrie 2021, a fost amânată cu concursul Ministerului Justiției, iar majoritatea parlamentară a adoptat în regim de urgență 2 legi, care ridică suspiciuni serioase cu privire la intențiile urmărite de puterea politică în ceea ce privește controlul sistemului justiției, una privind prelungirea mandatelor foștilor membri CSM pentru o durată nedeterminată și alta privind evaluarea candidaților la funcția de membru CSM și CSP, așa numitul "pre-vetting". Respectiv, de 1 an și jumătate în Republica Moldova, puterea judecătorească nu are un organ de autoadministrare cu puteri depline și nu poate gestiona treburile sistemului, acestea sunt gestionate de persoane puse în funcții interimare, fapt ce face ușor controlabil sistemul de către politic.

Experiența prevetting-ului este una controversată: din 28 de candidați judecători la alegerile pentru membru CSM- doar 5 au trecut așa numitul "pre-vetting". Hotărârile Comisiei Pre-Vetting publicate pe pagina oficială a comisiei (vetting.md) au trezit mai multe semne de întrebare și dubii rezonabile cu privire la independența și integritatea proprie a Comisiei Pre-Vetting, deoarece unii judecători care nu au emis hotărâri pe placul politicului sau care s-au expus critic cu privire la influența necorespunzătoare a actualului politic în sistemul judecătoresc, nu au trecut această "pre"-evaluare din motive formale, care nu au nici o legătură cu corupția din sistem sau cu comportamentul neetic al judecătorilor vizați, așa cum s-a anunțat din start scopul pre-vettingului – de a împiedica judecătorii corupți și incorecți să ajungă în funcții de conducere. Se pare că acest pre-vetting într-adevăr a fost un filtru, însă percepția publică, dar și percepția sistemului judecătoresc este că de fapt, pre-vettingul a fost un filtru politic, fiind împiedicați judecătorii incomozi politicului să candideze la alegeri pentru funcții de conducere în sistemul judiciar. Prin urmare, în opinia publică, acest proces de pre-vetting a discreditat bunele intenții declarate ale guvernării, în ceea ce privește așa-numita "reformă" a justiției.

Pe lângă faptul că a fost un proces de umilire publică a judecătorilor vizați, în spațiul public au apărut informații compromițătoare privind membrii Comisiei Pre-Vetting, care se referă la hotărâri

DECLARAȚIE COMUNĂ ASUPRA REFORMEI JUSTIȚIEI

dubioase, averi și rude. Deși legea cu privire la evaluarea candidaților la funcția de membru CSM și CSP a fost consultată cu actorii implicați în proces, a fost parțial acceptată de Comisia de la Veneția care însă, a formulat niște recomandări pertinente cu privire la modul de implementare, se atestă că implementarea legii a fost totuși – defectuoasă, începând de la numirea membrilor Comisiei Pre-Vetting, aplicarea unor duble standarde, criterii diferite de apreciere a candidaților aflați în situații similare și până la motivarea hotărârilor Comisiei Pre-Vetting. În asemenea circumstanțe, constatăm cu regret că exercițiul de pre-vetting a eșuat și a fost perceput mai mult ca un filtru politic, decât ca o "curățare" a sistemului de corupți, așa cum s-a declarat și s-a așteptat în societate.

Ținând cont de cele menționate supra, considerăm că nu este oportun pentru Republica Moldova a trece la exercițiul de vetting, deoarece o lege cu privire la evaluarea judecătorilor de către "Comisii" situate deasupra Constituției, comisii instituite de politic - pot duce la politizarea justiției, indiferent de bunele intenții declarate la început.

Un factor important, care pune la îndoială întreg exercițiul de vetting ce se intenționează a fi demarat - este declarația Președintelui Republicii Moldova, liderul de facto al partidului care, la moment, deține toată puterea în stat, care la o emisiune televizată a avertizat judecătorii "să fie atenți ce hotărâri vor lua (pe cazurile penale de rezonanță, în special s-a referit la cazurile intentate împotriva oponentilor politici), deoarece în dependență de hotărârile adoptate, va fi și nota la evaluarea ce urmează", așa numitul "vetting". Deci politizarea din start a acestei reforme judiciare, compromite scopul urmărit de politic. Percepția publică este că se urmărește filtrarea politică a judecătorilor. Nu există un consens larg național în privința acestei reforme. Consultările publice în continuare sunt mimate, se anunță cu puțin timp înainte ca ele să aibă loc, iar la discuții nu se ține cont de criticile aduse proiectului, ba mai mult percepția este că cei care critică reforma, nu vor trece vettingul, conform unor declarații constante care vin din partea politicului, inclusiv din partea președintelui Parlamentului.

Comisia de la Veneția a reiterat recomandarea de a sublinia mai bine caracterul unic și excepțional al evaluării judecătorilor. De fapt, în lipsa unui consens larg, Guvernul Republicii Moldova insistă ca evaluarea extraordinară a judecătorului să aibă loc în baza unei legi organice, care se adoptă cu votul majorității deputaților aleși. În acest context, Comisia a exprimat deja că „o schemă de verificare poate crea o situație periculoasă anterioară și poate duce la așteptarea că va exista o schemă de verificare după fiecare modificare a guvernului, ceea ce ar submina motivația sistemului judiciar și i-ar reduce independența”.

În opinia nr. 1100/2022 din 21 octombrie 2022, Comisia de la Veneția a notat că toate deciziile privind transferul, promovarea și revocarea din funcția de judecător ar trebui să fie luate de către Consiliul Superior al Magistraturii. De asemenea, în punctele 49 – 50 din Opinia nr. 1082/2022 din 20 iunie 2022, Comisia de la Veneția a criticat inițiativa Guvernului de a reduce cvorumul Consiliului Superior al Magistraturii pentru adoptarea deciziilor. Comisia a considerat că "pragul de 2/3 din 12 membri se încadrează în gama de soluții acceptabile. În plus, pentru a respecta concepția constituțională a CSM-ului, în special ideea de reprezentare a judecătorilor și a membrilor non-judecători în acest organ, este important ca majoritățile decizionale să nu poată fi asigurate exclusiv de voturile unuia dintre aceste grupuri". Totuși, contrar acestei recomandări, Parlamentul a votat Legea nr. 246 din 29 iulie 2022. În redacția actuală, art. 15 alin. (2) din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr. 947 din 19 iulie 1996 prevede că „Ședința Consiliului Superior al Magistraturii este deliberativă

DECLARAȚIE COMUNĂ ASUPRA REFORMEI JUSTIȚIEI

dacă la ea participă cel puțin două treimi din membrii care sunt în exercițiul funcției și nu se află în situațiile menționate la art.18 alin.(1)".

Conform art.122 din Constituția Republicii Moldova, Consiliul Superior al Magistraturii trebuie să fie format din 12 membri: 6 judecători trebuie să fie aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor, reprezentând toate nivelurile instanțelor judecătorești și 6 persoane trebuie să fie numite de Parlament cu votul a 3/5 din deputații aleși (adică cu votul a 61 de deputați).

În momentul de față, Comisia pre-vetting a evaluat integritatea etică și/sau financiară a candidaților judecători pentru funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii. În rezultat, doar 5 din 28 de candidați au promovat evaluarea integrității etice sau financiare, ceea ce înseamnă că următorul Consiliu Superior al Magistraturii va fi compus din cel mult 4 judecători "aleși" dintre cei 5 admiși la alegeri de către Comisia Pre-Vetting, deoarece toți 5 candidați fac parte din rândul instanțelor de prim nivel. Respectiv, Curtea Supremă și curțile de apel nu vor fi reprezentate în viitorul Consiliu, deoarece pentru aceste poziții, candidații judecători nu au fost admiși la alegeri de către Comisia Pre-Vetting.

Pe această cale, putem presupune cu multă încredere că următorul Consiliul Superior al Magistraturii va fi compus din mai mulți membri non – judecători. De altfel, în asemenea condiții, nu va fi îndeplinit scopul constituțional al distribuirii egale a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii între judecători și non - judecători (câte 6 de fiecare parte) potrivit căruia era necesar de asigurat un echilibru între condiția asigurării independenței judecătorilor și condiția evitării auto - guvernării corporatiste.

Conform statisticilor, Barometrul Opiniei Publice din noiembrie 2022, se arată că atât justiția în Republica Moldova, cât și celelalte puteri în stat, Guvernul și Parlamentul trezesc multă neîncredere în societate (peste 70% n-au încredere în aceste instituții), din cauza multiplelor probleme existente. Mai mult decât atât opinia publică este uimită de faptul că judecători care într-adevăr au o reputație compromisă în sistem și în societate, sunt promovați de către Parlament, sau sunt menținuți în funcții de membru CSM prin acea lege de prelungirea mandatelor peste termenul constituțional, iar judecători tineri, care se bucură de respect în societate, dar care sunt vocali și critici privind influențele necorespunzătoare în justiție, nu au trecut pre-vettingul.

Astfel facem apel la responsabilitate din partea puterii politice, Guvernului și Parlamentului cu privire la promovarea și adoptarea unor legi care să contribuie la îmbunătățirea stării lucrurilor în justiție, prin colaborarea celor trei puteri în stat, conform Constituției și la renunțarea la idei care contribuie la înrăutățirea stării lucrurilor, la blocaje administrative, create de viduri legislative, din care au de suferit, în primul rând cetățenii Republicii Moldova, justițiabilii care așteaptă hotărâri judecătorești corecte și adoptate în termen rezonabil.

Cu respect,

**Asociația Judecătorilor din Moldova,
Președinte interimar ION CHIRTOACĂ**

**Asociația Judecătorilor "Vocea Justiției",
Președinte VICTORIA SANDUȚA**